

смертю хоробрих і не повернувся з поля бою, про осиротілих дітей безмежно хвилюють читача. Вони збуджують в ньому глибоку повагу і вдячність до тих, хто віддав життя за рідну країну, збуджують бажання жити й працювати так, щоб бути достойними батьків і дідів, гідними синами своєї землі» [1, с. 7].

Особливої уваги в оповіданнях, що торкаються теми війни, Василь Сухомлинський надає поняттям «Батьківщина», «рідна земля», «патріотизм», «любов до рідної землі», «добро і зло». Письменник підкреслює такі риси героїв-захисників рідного краю, як мужність і героїзм («Це було на Дніпрі»), власна гідність та нескореність («Вб'єте, спалите, але не переможете»), людяність по відношенню до усього живого («Соловейкове гніздо»), любов до рідної землі («Сергійко жде відповіді від брата»).

Трагічні події 80-річної давнини на теренах України, художньо описані В. Сухомлинським у мініатюрах для дітей, набувають нового прочитання й актуальності і нині – в період російсько-української війни. Таким чином, оповідання про війну зі збірки В. Сухомлинського «Гаряча квітка» можуть бути використані педагогами, психологами, соціальними працівниками та батьками під час роботи з дітьми в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Гаряча квітка : оповідання та казки : для мол. шк. віку / передм. Н. Забіли ; упоряд. Г. Сухомлинська ; мал. В. Євдокименка. Київ : Веселка, 1978. 104 с.

О. В. ВИШНЯК

*науковий співробітник
відділу педагогічного джерелознавства
та біографістики
ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського
імейл: dnpb@i.ua*

СПОГАДИ ВЧИТЕЛІВ ПРО В. СУХОМЛИНСЬКОГО В МЕМУАРНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У вересні 2023 р. відзначаємо 105-у річницю з дня народження Василя Сухомлинського. Відзначаючи цю дату, звернемося до спогадів про постать педагога та його діяльність, які залишили свідки його життя – вчителі, з якими він працював, учні, яких він навчав, односельці, колеги-науковці.

З усього розмаїття спогадової літератури зупинимося на книжці «Спогади про Сухомлинського», що вийшла у 1990 р. у видавництві «Радянська школа» [1]. З поміж 48 статей про педагога – 19 спогадів учителів, які в різний час і по-різному бачилися і спілкувалися з Василем Олександровичем. Серед них відзначимо перш за все спогади вчителів, які працювали разом з

Сухомлинським в Павлиській середній школі Онуфріївського району Кіровоградської області. Упродовж багатьох років вони були членами педагогічного колективу керованої педагогом школи, однодумцями та учасниками інноваційних процесів, започаткованих і розвинутих директором. Це учителі мови і літератури (Г. Сухомлинська, С. Сухомлинський, В. Дараган); початкових класів (М. Верховініна, К. Жаленко, Р. Заза); математики (Г. Вовченко, І. Становий), біології (О. Степанова). У своїх спогадах вони розкрили цікаві сторінки з повсякденного життя і діяльності школи, оцінювали й осмислювали події і факти, свідками й учасниками яких вони були, високо оцінювали вплив керівника школи на становлення і розвиток їхнього педагогічного світогляду, набуття педагогічної зрілості. «Василь Олександрович за день встигав побувати в кількох вчителів на уроках, провести з ними бесіду, порадити відповідну методичну літературу, самому дати уроки, займатися безліччю господарських справ, – зазначала вчителька початкових класів Марія Миколаївна Верховініна. – Займаючись науковою працею, Василь Олександрович так само керував усіма без винятку класними справами. Особливу увагу він приділяв зростанню педагогічної майстерності вчителів» [1, с. 48].

Передусім вони відзначили ставлення Сухомлинського до дітей. Ось як писала про це вчителька математики Галина Яківна Вовченко: «Понад усе Василь Олександрович любив дітей. Щоб не висловлюватися загально, уточню: він часто говорив, що легше любити весь світ, ніж одну дитину. Любов до дітей у нього виявлялася у внутрішньому потягу до дитини... Щоб не робилося в школі, робилося для дітей. Він не влаштовував особливих парадів для гостей. «У школі треба докладати усіх зусиль, щоб збагачувати внутрішній світ дитини, робити її людяною, гуманною, доброю», – часто повторював Василь Олександрович і на кожному кроці добивався цього [1, с. 51].

Отже, спогади вчителів, які співпрацювали з В. Сухомлинським, виступають складовою частиною сухомлиністики і є джерельною базою для більш повного дослідження постаті й доробку педагога.

Список використаних джерел

1. Спогади про Сухомлинського / упоряд. С. П. Заволока. Київ : Рад. школа, 1990. 223 с.